చూస్తూ " మేఘాంది కాబోసు మీరు చూచిన నీడ, మీరు విసిరిందన్నారు! విసిరిన వల అన్నారు! నన్ను మోసపుచ్చారు! మాం మేఘాల్లో మెఱపులే చూచాం కాని మేఘాలుపఱచే నీడలు ఎరుగబోం!" అంది తెల్లగా! " మెఱపులు ముందునీడలు ?" అంది నాగరీకురాలు తన ఎఱ్ఱటి పెదవులు నా వెంపుకు త్రిప్పుతూ, " మేమే! మనమే! నా నల్లటియొళ్ళు చీకట్లో కానలేడు నా మొగుడు. మెఱపులో జిగాల్‌మంటానంట!" అంది చిరునవ్వు నవ్వుతూ ఆ జానపదస్త్రీ, చిరునవ్వుతోనే తన పల్లెను చేరుకుంది ఆమె—

మే మిద్దఱం, మిగిలిపోయిన నవనాగరీకుల మిద్దఱం చెరోవైపుకు

" నా కళ్ళ మెఱపులో - నీవేను నీడవు!"

అని యనుకొంటూ వెనుచూపులు చూచుకుంటూ విడిపోయాము.

....

మాయగాక మరేమిటది ?

పాలకు ధర పెరిగింది. ఆ రోజుల్లోనే ఆలకూ ధర పెరిగింది. అందఱూ కాఫీ ఇత్యాది పానీయాలు పీకమొయ్యా త్రాగడంవల్ల ఎక్కడ ఉన్నపాలు ఆటీవికావు. ఎంతధర పడితే యంత ధరాపెట్టి కొనుక్కుపొయ్యేవారు మఱి మిలిటరీ వాండ్లకు ఆహారసరఫరాగా ఏ మాంసం పడితే ఆ మాంసమే సంగ్రహింపబడుతూవచ్చేదేమో, గోమాంసంకుకూడా విలవ పెరిగిపోయింది.

కాని, కృత్తికయ్య కృత్తికయ్య—అని ఒక మనిషిపేరు, బహుశా కృత్తిక నక్షత్రాన్ని పుట్టి వుంటాడు—అతని కుటుంబం వారు ఆదాకా ఆవును పోషించడమే ఎరుగుదురు. గోహత్యా పాతకం ఎఱుగరు.

కృత్తికయ్య కుటుంబం అంతా పోగుచేస్తే ముగ్గురూ— తనూ, తన పడుచుపెళ్ళాం, తన ముసిలితల్లి—అతను ఆవును తోలుకెళ్ళి మేపుకొచ్చేవాడు, అతని పెళ్ళాం పాలుపితికేది. అతని తల్లి దోర్రంగుమీగడ, బిర్రబిగువు పెరుగ్గడ్డ, చుర్రుమనే హయంగవీనం, ఒకటేమిటి ఆవుపాలనుండి తయారయ్యే ప్రతీ సామగ్రీ అమ్మి సొమ్ముచేసేది. ఇదంతా—వారున్నది పట్నవాస మేమో, ఆ రోజుల్లో మరి లాభసాటవగా యుండేది. శేరు రూపాయ రూపాయిన్నరకూడాను వారింటి పాలధర.

ఉన్న దొక్క—ఆవైనా కామధేనువులాంటిదని యందరూ చెప్పుకొనేవారు, దాని నీడను నించుంటేనే చాలు ఒంటిడు పాపాలూ పోతాయి యని అనుకొనేవారు ప్రజలు. అటువంటి ఆవు అది! ఆవుకు తగిన దూడకూడా వుండేది.

ఈ పాలవర్తకంవల్ల కృత్తికయ్యకు కుటుంబపోషణ నిరాటంకంగా జరిగిపోవడమే కాకుండా రోజూ ఒకవరహా మిగుల్తూండేది. కృత్తికయ్య పెళ్ళాం కొత్తకోకలు, రోజుకొక కోక, కొనుక్కోవడంతో ప్రారంభించి, తన నవనాగరికత, క్రమంగా తలలో పువ్వులు పాకించుకోవడం కాడికి పెంచి, నవ్వుతూ కెవ్వుతూ సినీమాలకు వెళ్ళడం రూపేణా పెంపొందించింది, మరి పైమెట్టు, మగనిని మంచి కాసులపేరు చేయించ మనడమే! చేయించాడుకూడాను కృత్తికయ్య ఒకటోరకం కట్టడప్పేరు, పచ్చటి మెఱుగెట్టించి.

ఏ సాయంత్రం, పేరు, తయారై వచ్చిందో ఆ సాయంత్రమే, పేరు, అలా మెళ్లో వేసుకొని, ఓరపయటగా, కృత్తికయ్య పెళ్ళాం వాళ్ళ ఆవు దగ్గఱ కెళ్ళింది. దూడను చేపొదిలి, ఆవుముందు కూర్చుంది, ఆ ఎమ్మెలాడి. ఆవు అప్టే—ఎప్పుడూ లేంది—కొమ్ము విసిరింది. కూలబడి పోయింది నెత్తురు కక్కుకుంటూ ఆ చక్కని చుక్క. కృత్తికయ్యతల్లి ముసిల్ది, ఇంట్లో నుంచి ఇవలకు వచ్చి, కోడల్ని లేవనెత్తి లోపలకు తీసికొని వెళ్ళి, మంచంమీద పరుండబెట్టి, "ఆవు బెదిరే ఆభరణమెందుకే? చేయించేదాకా వేపుకుతిన్నావు కట్టునాగమ్మని." అని ఆ కాసులపేరు తాను తీసిపుచ్చుకొని, గోడకు తగిలించింది.

కృత్తికయ్య ఒక కంటితో భార్యను ఆవుకుమ్మడం చూస్తూ, రెండోకంటితో, ఆ వెంటనే వీధిని పోతూవున్న మిలిటరీలారీకి సైగచేశాడు. "మా ఆవు పోటుమఱిగింది" అంటూ వాళ్ళకు ఆ మిలిటరీలకు మూడువందల రూపాయలకు అమ్మిపారేశాడు; వాండ్లున్నూ, డబ్బు కృత్తికయ్య చేతిలో యక్కడికక్కడ లెక్కెట్టిపోసి, దౌర్జన్యంగా దూడసమేతం ఆవును—గోమాతను కాళ్ళు ముట్టీ కలగట్టి లారీలో పడేసుకొంటూ పోయారు. ఇంటిల్లిపాదీ ఒక్కసారి లబోమన్నా మఱి లాభం లేకపోయింది. వాండ్లు, ఆ మిలిటరీ వాండ్లు ఆ లారీని మఱి ఆపితే వొట్టు.

ఆ రాత్రి కృత్తికయ్య ఇంట ఎటుచూచినా కీడే. అపరేత్రికి గోడను కాసులపేరుకు బదులు, ఎముకలదండ, ఆవు ఎముకలదండ! దండకు ఒకప్రక్క "కడుపుకన్నం" యని అక్షరాలు, అక్షరాలక్రింద నిజంగా పెద్దకన్నం. రెండోప్రక్కన

"కరుపుకావు" యని అక్షరాలు. అక్షరాలక్రింద నల్లటి మాల కాకిబొమ్మ. కన్నంలోంచి మధ్యమధ్య సుడిగాలి, గాలిగుండా మధ్యమధ్య వెయ్యికాకులు యఱచినట్టు "కావు కావు" గావు గోల. ఇంట్లోజనం ముగ్గురికీ ముందుచూపూ తట్టలేదు. వెనుక చూపూ తట్టలేదు.

"గోవు దయ్యమైందికామోసు దేవుడా!" అని కృత్తి కయ్యతో ముగ్గురూ ఇల్లు పాడెట్టి పోయారు. పోతూపోతూ ఆవునమ్మిన రొక్కం, మూడువందలు, తాము ఉపయోగించుకోరా దని మూటకట్టి, మంచిరోజులు తమకుమళ్ళీవస్తే గోవు పేరంటాలికి గుడికట్టిస్తామని, ఆ గోవునమ్మిన సొమ్ము మీదుకట్టారు. మీదు కట్టిన రూకల బరువు, నూకల బరువుతోపాటు కూడా కూడానే ఉంచుకు ఉండ చూచుకునేవారు అతిజాగ్రత్తగా.

ఇలా ప్రయాణమై, ఆవారు, పూటకోవూరుగా ఆగుతూ, దగసెగ అనక, మంచిరోజులకోసం కాలినడకనే సాగారు. ఓనాడు రెండువూళ్ళ మధ్యను మహారణ్యమొకటి కనిపించింది వారికి. మహారణ్యం మధ్యను రాజభవనంలాంటి మహా భవనం ఒకటి అగుపించింది. తలుపులూ బార్లా తీసివున్నాయేమో తిన్నగా ఆ ముగ్గురూ ఆ భవనం లోపలకు వెళ్ళిపోయినారు. ఎదురు గుండా గోడను, వారికి, వాళ్ళ పోయిన కట్టడపు కాసులపేరు, తగిలించి, కనబడింది! ఆ పేరు కిటూ, యటూ, గోడమీద, కుడితట్టు "కరువుకన్నం" అని, ఎడంతట్టు "కరువుకావు" అనే వ్రాసియున్నాయి. కాని యీ పర్యాయం కన్నంబదులు గోడప్రక్కను, వెచ్చనన్నం—సన్నబియ్యంతో వండి వార్చింది.. ఎండలోని సన్నజాజుల పూలపోగులా—కనిపించింది, అవి వస్తూ—ఎడంతట్టు కాకికి బదులు ఆవుబొమ్మ వ్రాసివుంది, ఆవును

దూడ కుడుచుకుంటూవుంటే, క్షీరం ఊక్షితిమీద పడుతూయున్న ట్టుగా ఉంది. నేలమీద నిజంగా పాలే కాలవకడుతూ, కడవల పొర్లుతూ కాబడ్డాయి? "కరువుకు అన్నం" "కరువుకు ఆవు" కనబడినాయి అని, ఆ ముగ్గురూ. వాళ్ళకు మంచిరోజులు రాబట్టే, వాళ్ళపోయిన వస్తువు కనబడింది అని. ఆ కాసులపేరు తీసుకొని, అక్కడనే ఆ అన్నం. ఆ పాలూ కడుపునిండా ఆర గించి, త్రేంచినవారై, మరి తమకు మంచిరోజులు వచ్చినట్టే రూఢిగావించుకొని ఒక్క నిమిషం మరి అక్కడ ఆగితే, మరేమి ఉపద్రవం సంభవిస్తుందో అని. ముందు మగడూ, తరువాత పడుచుపెళ్ళాం, తరువాత ముసిలితల్లీ భవనం వెలుపడి తొందరగా నడువసాగారు. వస్తువు దొరికిన సంబరంకొద్దీ, మీదుకట్టిన మూడువందల ముడుపుమూటా ఆ భవనంలోనే వారు మరచిపోయినారు.

వారి వెనుకవెనుకనే, రాజభవనంలాంటి ఆ భవనం లోనికి—ఆ అడవిలోని దొంగలగుంపు దా భవనం — అసలు దొంగలు భోజనమునకుగాను వచ్చినవారై తమ భోజనము, తమ పాలు కొదువబడుటయేగాక, తమరు నాటిరాత్రి దొంగి లించి తెచ్చుకున్న ఆభరణం,—దానివల్లనే ఆ మ్యాజిక్ అంతా రోజూ దొంగలముందు జరిగేది — ఆ ఆభరణంకూడా పోయి నందుకు వగచి. భవనమంతా నెమకసాగారు. ఆ నెమకడంలో మీదు కట్టుమూట వారికి చేజిక్కింది. చేత చిక్కేలో వారు దానిని విప్పక మానరైరి. విప్పిచూచేలో మూటనుండి ఒక పాడియావు పైకివచ్చి, వాడికొమ్ములతో ఆ దొంగలను కుమ్మి కుమ్మి, కూకటి వ్రేళ్ళకంటా ఆ మహాభవనాన్ని పెల్లగించి పాఱ వేసింది. ఆవుదూడకూడా అదేపని చేసిచూపింది.

దొంగలు పటాపంచలయ్యారు.

ఇంతలో కృత్తికయ్యకు మూడువందల మూటమాట జ్ఞాపకంవచ్చి వెనుకకు రావడం తటస్థించింది. అతగాని ఆవూ, దూడ తిరిగి ఆతగాడికి దొరికాయి.

ఇదంతా ఏమిటనుకున్నారు పాఠకులు ! గోవు పేరంటాలి మాయ. మాయ అని ఎందుకు అంటూ ఉన్నానూ యంటే, తన ఆవును మళ్ళీ కృత్తికయ్యగాని, కృత్తికయ్య భార్యగాని పాలు పితుకుతూయున్నప్పుడల్లా, కుసింత కడవెట్టినా కొండంత గుండిగెట్టినా, అంతా నురుగే ! నురుగులో ఆవూ కనిపించేదికాదు, దూడా కనిపించేదికాదు. పితికే కృత్తికయ్యా కనిపించేవాడు కాడు. కృత్తికయ్య పాలుపితకడం చూస్తూ విస్తుపోయే మత్తకాసినీ కనిపించేదికాదు. నురుగు వొత్తిగిస్తే పాలసముద్రం, పాలసముద్రంమీది శేషశాయీ కనిపించేవారట !

మాయగాక మరేమిటది ? వింతగాక మరేమిటది ?

....

చీమల త్యాగం

అడిగితేనేగాని ముష్టిపెట్టనిజాతి మనిషి జాతి. అపేక్షిస్తేనేగాని సాయపడని సంఘం మానవసంఘం. పిపీలికాది బ్రహ్మపర్యంతంగల యావత్తు తతిమ్మా ప్రాణికోటి ప్రకృతిసిద్ధంగా ప్రపంచానికి తోడ్పడతాయి. చూడండి ! బ్రహ్మ, మనం కోరకుండానే మనల్ని సృష్టించాడు; ఈ మనల్నే కాకుండా, సమస్త చరాచర